

Scenariusz lekcji muzealnej w Muzeum Oświaty w Bydgoszczy [1]

Miejsce:

Muzeum Oświaty w Bydgoszczy

przy Wojewódzkiej Bibliotece Pedagogicznej w Bydgoszczy
ul. Marii Skłodowskiej-Curie 4

Czas: 1 godzina

Temat: *Losy nauczycieli bydgoskich w latach 1939-1945*

Cele:

- poznanie losów mieszkańców Bydgoszczy tuż przed wybuchem II wojny światowej i w pierwszych dniach okupacji,
- poznanie celów polityki okupanta wobec ludności polskiej i zbrodniczych metod ich realizacji, zwłaszcza w stosunku do nauczycieli polskich,
- budzenie współczucia i szacunku dla pełnej patriotyzmu postawy ofiar.

Wiadomości:

Uczeń powinien zrozumieć:

- znaczenie pojęć: eksterminacja, świadomość narodowa, dywersja, V Kolumna, łapanka, „krwawa niedziela” (Blutsonntag),
- przyczyny szczególnie okrutnej postawy Niemców wobec nauczycieli.

Uczeń powinien zapamiętać:

- daty: 3 września, 9 i 10 września oraz 15 października 1939 r.
- nazwiska: Z. i F. Hanusiaków, F. i L. Kajów, Cz. Lorkowskiego, S. Sobeckiego, Z. Polakowskiego, prezydenta Leona Barciszewskiego
- miejsca: Stary Rynek, koszary przy ul. Artyleryjskiej, Dolina Śmierci w Fordonie

Umiejętności:

Uczeń powinien potrafić:

- prawidłowo operować poznanymi pojęciami,
- wyjaśnić dlaczego należy pamiętać o poległych nauczycielach,
- wskazać na mapce Bydgoszczy miejsca kaźni nauczycieli

Środki dydaktyczne:

- eksponaty zgromadzone w sali muzealnej (plansze, dokumenty, zdjęcia), mapka Bydgoszczy

Metody:

- słowne: opowiadanie, pogadanka
- problemowa (próba odpowiedzi na sformułowane pytania, na podstawie wypowiedzi nauczyciela oraz przedstawionych zdjęć i dokumentów)
- oglądowe: pokaz

Forma pracy:

- nauczanie grupowe, zajęcia pozaszkolne w sali muzealnej,

Tok lekcji

<ol style="list-style-type: none">1. Powitanie uczniów, przedstawienie historii powstania ekspozycji (zbliżająca się 25 rocznica otwarcia pierwszego pomieszczenia Muzeum Oświaty Ziemi Bydgoskiej przy ul. Bałtyckiej)2. Bydgoszcz przed wybuchem II wojny światowej i w pierwszych dniach okupacji<ul style="list-style-type: none">▪ nauczyciel przedstawia dane dotyczące struktury ludności, wzrastającego napięcia i nieufności, we wzajemnych relacjach polsko-niemieckich w mieście▪ opuszczenie miasta przez władze cywilne i wojskowe, powołanie Straży Obywatelskiej▪ wydarzenia 3 września i ich następstwa (łapanie na ulicach, wzięcie zakładników, egzekucje na Starym Rynku 9 i 10 września)3. Organizacja szkolnictwa przez władze okupacyjne<ul style="list-style-type: none">▪ zarządzenia z 8 i 22 września o likwidacji szkół polskich i wprowadzeniu systemu szkolnictwa niemieckiego▪ nauczyciel wspomina o powołaniu jawnego systemu szkół dla dzieci polskich4. Akcja eksterminacji nauczycieli bydgoskich<ul style="list-style-type: none">▪ nauczyciel wspomina o odezwach władz niemieckich wzywających nauczycieli polskich do zgłaszania się do pracy, aresztowaniach z 14 i 15 września 1939 r.	<p>uczniowie poznają intencje twórców Muzeum Oświaty – stworzenie miejsca, gdzie zgromadzone przez nich dokumenty i zdjęcia służyłyby przekazywaniu młodemu pokoleniu wiedzy o tragicznych losach nauczycieli bydgoskich w latach II wojny światowej</p> <p>uczniowie poznają sytuację i nastroje w mieście przed 1 września 1939 r. i tuż po wybuchu wojny</p> <p>uczniowie poznają nazwiska Leona Barciszewskiego – prezydenta Bydgoszczy i por. Stanisława Pałaszewskiego – komendanta Straży Obywatelskiej</p> <p>uczniowie oglądają zdjęcia wykonane przez niemieckich fotografów, tablicę SP – 8 trafioną kulami podczas walk wrześniowych, poznają nazwiska nauczycieli, braci Zygmunta i Franciszka Hanusiaków rozstrzelanych w pierwszej egzekucji</p> <p>uczniowie poznają nazwiska osób odpowiedzialnych za eksterminację ludności polskiej w Bydgoszczy Wernera Kampe i Ludolfa von Alvenslebena</p> <p>uczniowie odczytują treść rozporządzeń umieszczonych na tablicy w sali muzealnej</p> <p>uczniowie oglądają umieszczone w gablotach podręczniki w j. niemieckim, protokół rady pedagogicznej</p> <p>uczniowie w rozmowie z nauczycielem formułują pytania jakie nasuwają im się w związku z tematem zajęć</p> <ul style="list-style-type: none">- jaki cel mieli okupanci wobec narodu polskiego?- dlaczego nauczyciele byli jedną z głównych przeszkód w jego realizacji?- jakimi sposobami chcieli zlikwidować polskich nauczycieli?- jak uczczono pamięć ofiar?
--	--

<ul style="list-style-type: none"> ▪ egzekucje w „Dolinie Śmierci” w Fordonie ▪ nauczyciel przedstawia inne miejsca męczeństwa bydgoskich nauczycieli (obozy koncentracyjne, Katyń, więzienia Gestapo) ▪ ekshumacja i uroczysty pogrzeb ofiar ▪ nauczyciel podaje liczbę zamordowanych, zamęczonych i poległych w czasie II wojny światowej nauczycieli bydgoskich 	<p>uczniowie poznają miejsce przetrzymywania aresztowanych nauczycieli „blok nr 5” w koszarach 15 PAL przy u. Artyleryjskiej, oglądają „grypsy” p. Porzycha i p. Jobke</p> <p>uczniowie oglądają plansze w Sali muzealnej, słuchają fragmentu relacji naoczego świadka (leśniczego), poznają i zapamiętują nazwiska niektórych ofiar p. F. i L. Kajów, p. S. Sobeckiego, p. Z. Polakowskiego, p. Cz. Lorkowskiego, p. W. Jurka</p> <p>uczniowie oglądają list p. Cz. Bartkowiaka z obozu w Kozielsku, pamiątki nauczycieli z obozów koncentracyjnych, (Auschwitz, Stutthof, Mauthausen-Gusen,) wysłuchują fragmentu obozowego wiersza p. W. Felchnerowskiej</p> <p>uczniowie oglądają plansze i zdjęcia, zapamiętują miejsce spoczynku ekshumowanych ofiar Cmentarz Bohaterów na Wzgórzu Wolności</p>
<p>5. Podsumowanie</p>	<p>uczniowie na podstawie zdobytych wiadomości odpowiadają na postawione wcześniej pytania uczniowie wyjaśniają dwa znaczenia pojęcia „krwawa niedziela” 3 września 1939 r. (dywersja niemiecka) i 10 września (egzekucja na Starym Rynku) na mapie Bydgoszczy zaznaczają miejsca związane z męczeństwem nauczycieli: - Stary Rynek, koszary na ul. Artyleryjskiej, „Dolinę Śmierci” w Fordonie, Cmentarz na Wzgórzu Wolności</p>
<p>6. Zadanie po zajęciach</p>	<p>odwiedzić jedno z poznanych miejsc męczeństwa bydgoskich nauczycieli</p>

Komentarz:

Scenariusz lekcji muzealnej zgodny jest z aktualnie obowiązującą podstawą programową nauczania historii, przeznaczony dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Może być wykorzystany także w ramach zajęć ścieżek edukacyjnych (np. edukacja regionalna) oraz różnych form zajęć pozalekcyjnych (np. Młodych Miłośników Bydgoszczy). Lekcja przeprowadzana jest w sali Muzeum Oświaty w Bydgoszczy, która jest stałym elementem ekspozycji. Jej wyposażenie stanowią wyłącznie eksponaty dotyczące dziejów bydgoskiej oświaty w latach II wojny światowej. Ze względu na szczególny wystrój zwana jest „czarną salą”. Prezentowane treści podkreśla specjalne oświetlenie, co sprzyja stworzeniu atmosfery skupienia i powagi. Zajęcia przeprowadzają pracownicy Muzeum, nauczyciele historii z wieloletnią praktyką i doświadczeniem pedagogicznym.

Opracowanie mgr Ilona Wierzbowska
kierownik Muzeum Oświaty w Bydgoszczy
październik 2009